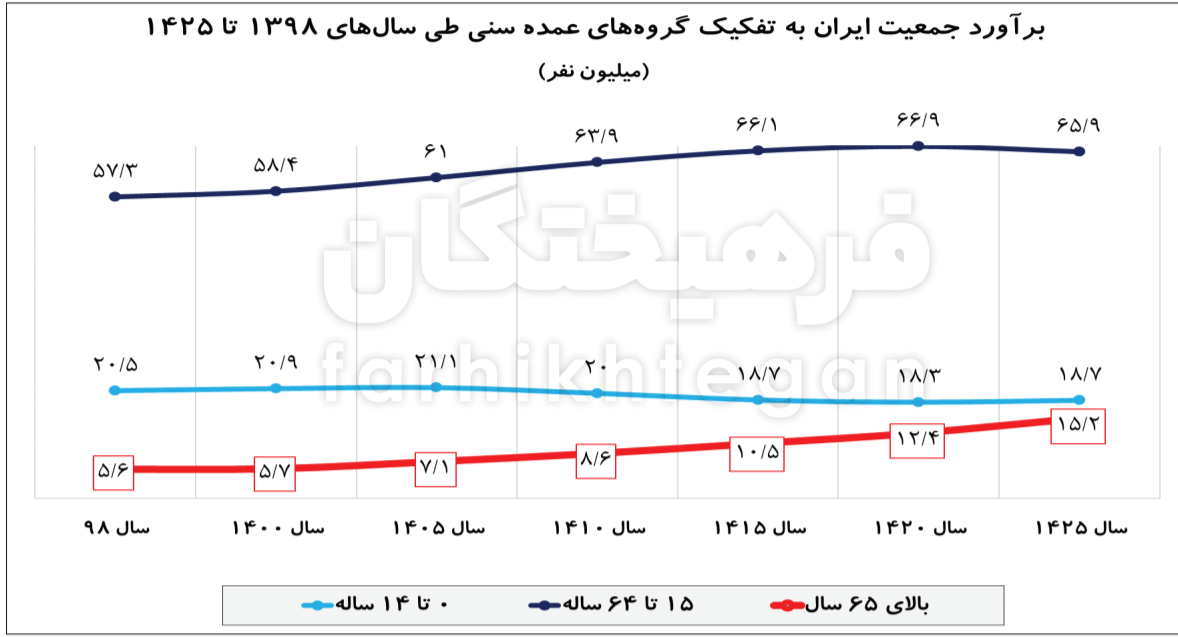

۵۰ درصد سالمندان بیمه ندارند

«فرهختگان» گزارش می دهد

در خصوص وضعیت سالمندان ایرانی در این مولفه‌ها، همان‌طور که در نتایج جدول شماره‌دوازدهم بررسی‌های موسسه راهبردهای بازتنسنگی صبا(نهاد پژوهشی صندوق بازتنسنگی کشوری) نشان می‌دهد میزان پوشش مستمری بازتنسنگی سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر در ایران ۴۵/۴ درصد است و در واقع کمتر از نیمی از سالمندان ایرانی از پوشش مستمری بازتنسنگی برخوردارند.

میزان فقر سالمندان یا به بیان دیگر درصد سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر که در فقر درآمدی نسبی زندگی می‌کنند، نیز دیگر شاخصی است که طبق بررسی‌های نهاد پژوهشی صندوق بازتنسنگی کشوری، ۲۵ درصد سالمندان ۶۰ ساله به بالا یا به بیان دیگر یک چهارم سالمندان ایرانی در فقر درآمدی نسبی زندگی می‌کنند. این در حالی است که فقر درآمدی برای گروه‌های سنی غیرسالمند حدود ۱۳ درصد بوده است. از این رو، سالمندان حدود دو برابر بیشتر از سایر گروه‌های سنی در معرض خطر فقر قرار دارند. مولفه رفاه نسبی سالمندان از طریق نسبت متوسط درآمد تراشده سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر به متوسط درآمد تراشده بقیه افراد جامعه به دست می‌آید. در واقع، این شاخص وضعیت درآمدی سالمندان را در مقایسه با بقیه جمعیت (زیر ۶۰ سال) اندازه‌گیری می‌کند. مولفه رفاه نسبی برای سالمندان ایرانی ۹۴/۷ درصد به دست آمد؛ که نشان می‌دهد رفاه نسبی سالمندان در مقایسه با سایر گروه‌های سنی ۵/۳ درصد کمتر است. بعد وضعیت سلامت براساس سه مولفه: امید زندگی در ۶۰ سالگی، امید زندگی سالم در ۶۰ سالگی و بهزیستن روان‌شناختی اندازه‌گیری شد. امید زندگی در ۶۰ سالگی که براساس جداول عمر برآورد می‌شود، برای ایران ۲۰/۸ سال است، یعنی انتظار می‌رود که یک فرد سالمند ۶۰ ساله حدود ۲۱ سال زنده بماند. شاخص امید زندگی سالم در ۶۰ سالگی که علاوه بر مرگ، بیماری و ناتوانی را نیز در نظر می‌گیرد، برای ایران ۱۵/۹ سال به دست آمده است. به بیان دیگر، انتظار می‌رود که یک فرد ۶۰ ساله حدود ۱۶ سال در سلامت کامل زندگی کند. مولفه بهزیستن روان‌شناختی براساس احساس خوشبختی افراد ۶۰ ساله و بالاتر در مقایسه با افراد ۳۵-۴۹ ساله به دست آمد که رقم ۹۹/۲ درصد است. از این رو، احساس خوشبختی سالمندان ۵۰ ساله و بالاتر در مقایسه با افراد ۳۵-۴۹ ساله حدود یک درصد کمتر است.

بعد قابلیت‌اتوانمندی با استفاده از دو مولفه میزان اشتغال و دستیابی تحصیلی افراد سالمندان اندازه‌گیری می‌شود. میزان اشتغال، معرفی از توانمندی اقتصادی سالمندان است. این مولفه، دسترسی سالمندان به بازار کار و توانایی در کسب درآمد ناشی از دستمزدها و همچنین دسترسی آنها به شبکه‌های اجتماعی مرتبط با کار نشان می‌دهد. در این زمینه بررسی‌های موسسه راهبردهای بازتنسنگی صبا نشان می‌دهد حدود ۳۴ درصد جمعیت ۶۴-۵۵ ساله شاغل هستند. همچنین، حدود ۲۴ درصد سالمندان ۶۰ ساله و بیشتر ایران تحصیلات راهنمایی یا بالاتر دارند. به عبارتی دیگر حدود یک سوم سالمندان در بازار کار حضور داشته و یک چهارم آنها نیز تحصیلات راهنمایی یا بالاتر هستند. بعد مناسب‌سازی محیط از طریق چهار مولفه ارتباطات اجتماعی، امنیت

۶۷۰ هزار نفر و سرانجام در سال ۱۴۲۵ به ۹۹ میلیون و ۷۹۱ هزار نفر خواهد رسید. به عبارتی دیگر طی ۲۶ سال آینده به جمعیت فعلی ایران ۱۴ میلیون و ۸۲۰ هزار نفر دیگر اضافه خواهد شد. این تعداد افزایش جمعیت بیانگر این موضوع است که به‌طور میانگین طی ۲۶ سال آتی، سالانه کمتر از ۵۵۰ هزار نفر به جمعیت کشور اضافه خواهد شد، رقمی که معادل نصف متولدان سال‌های اخیر کشور است.

جمعیت سالمند ایران ۳ برابر می‌شود

گفته می‌شود برآورد کارشناسان سازمان برنامه‌بودجه این است که در ۲۶ سال آینده یعنی در سال ۱۴۲۵ تعداد جمعیت ایران به ۹۹ میلیون و ۷۹۱ هزار نفر خواهد رسید. اما موضوع مهم‌تر این است که در شرایط فعلی در حالی که مجموع ۸۳ میلیون و ۴۰۵ هزار جمعیت کشور ۲۴/۶ درصد آن را جمعیت صفر تا ۱۴ ساله، ۶۸/۸ درصد را افراد در سن ۱۵ تا ۶۴ سال و ۶/۷ درصد آنها را جمعیت ۶۵ ساله و بالاتر تشکیل می‌دهند که در سال ۱۴۲۵ از تعداد ۹۹ میلیون و ۷۹۱ هزار نفر، ۱۸/۷ درصد آنان را جمعیت صفر تا ۱۴ ساله، ۶۶ درصد را جمعیت ۱۵ تا ۶۴ سال و ۱۵/۳ درصد آنان را جمعیت بالای ۶۵ سال با همان سالمندان تشکیل خواهند داد. یا به عبارتی در ۲۶ سال آتی، جمعیت گروه‌های سنی به شکل قابل‌تأملی تغییر خواهد کرد که براساس آن، تعداد جمعیت صفر تا ۱۴ ساله کشور با کاهش ۲/۲ میلیون نفری از ۲۰/۵ میلیون نفر فعلی به ۱۸/۷ میلیون نفر کاهش می‌یابد، جمعیت ۱۵ تا ۶۴ ساله با افزایش ۷/۵ میلیون نفری از ۵۷/۳ میلیون نفر فعلی به ۶۵/۹ میلیون نفر رسیده و جمعیت بالای ۶۵ سال کشور نیز با افزایش ۹/۵ میلیون نفری از ۵/۶ میلیون نفر فعلی به ۱۵/۲ میلیون نفر می‌رسد.

۵۰ درصد سالمندان ایرانی فاقد بیمه بازتنسنگی اند

برای سنجش وضعیت کمی و کیفیت زندگی سالمندان طی سال‌های اخیر در سطح جهان از شاخصی با عنوان «گزارش جهانی دیده‌بان سالمندی» (Global AgeWatch Index) این وضعیت سنجیده می‌شود. شاخص دیده‌بان سالمندی از طریق چهار بعد کلیدی شامل امنیت درآمدی، وضعیت سلامت، قابلیت‌توانمندی و مناسب‌سازی جوامع و محیط اندازه‌گیری می‌شود. هر کدام از این ابعاد نیز شامل یک سری مولفه هستند. بعد «امنیت درآمدی» شامل چهار مولفه میزان پوشش مستمری بازتنسنگی، خط فقر سالمندی، رفاه نسبی افراد سالمند و سرانه درآمد ناخالص ملی (GNI) است. «وضعیت سلامت» دومین مولفه دیده‌بان سلامت، امید زندگی در ۶۰ سالگی و بهزیستن روان‌شناختی نسبی است. ظرفیت و توانمندی سومین مولفه دیده‌بان سلامت است که شامل میزان اشتغال سالمندان و میزان تحصیلات سالمندان است. چهارمین مولفه دیده‌بان سلامت، ارتباطات اجتماعی است که شامل چهار متغیر ارتباطات اجتماعی، امنیت فیزیکی، آزادی مدنی و دسترسی به حمل‌ونقل عمومی است.

سال	جمع	۱۴-۰	۶۴-۱۵	۶۵+
۱۳۹۸	۸۳,۴۰۵,۵۴۲	۲۰,۵۰۶,۹۹۷	۵۷,۳۱۰,۶۶۸	۵,۵۸۸,۲۵۹
۱۴۰۰	۸۴,۹۷۱,۳۳۱	۲۰,۸۹۱,۵۷۶	۵۸,۳۸۶,۵۵۵	۵,۶۹۳,۱۷۰
۱۴۰۵	۸۹,۱۲۱,۴۲۵	۲۱,۰۸۷,۲۱۳	۶۰,۹۷۹,۰۸۴	۷,۰۵۵,۱۲۸
۱۴۱۰	۹۲,۴۵۹,۸۳۷	۲۰,۰۰۱,۵۹۴	۶۳,۸۷۱,۷۶۶	۸,۵۸۶,۴۷۷
۱۴۱۵	۹۵,۲۷۸,۳۰۰	۱۸,۷۳۱,۹۹۶	۶۶,۰۰۸,۹۹۱	۱۰,۴۶۵,۹۹۳
۱۴۲۰	۹۷,۶۷۰,۱۵۸	۱۸,۳۰۲,۷۱۶	۶۶,۹۳۰,۹۰۶	۱۲,۴۳۵,۵۳۶
۱۴۲۵	۹۹,۷۹۱,۴۶۲	۱۸,۶۶۵,۷۲۴	۶۵,۹۰۴,۹۶۷	۱۵,۲۲۰,۷۷۱
تغییرات طی دوره	۱۴,۸۲۰,۱۳۱	-۲,۲۲۵,۸۵۲	۷,۵۱۸,۳۸۲	۹,۵۲۷,۶۰۱
تعداد	۱۷	-۱۱	۱۳	۱۶
درصد				

شاخص	وضعیت
پوشش مستمری بازتنسنگی	درصد سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر که مستمری یا حقوق بازتنسنگی دریافت می‌کنند ۴۵ درصد
نرخ فقر در سنین سالمندی	درصد سالمندان ۶۰ ساله و بالاتر با درآمد کمتر از نصف میانه درآمد کشور ۲۵ درصد
رفاه نسبی سالمندان	نسبت متوسط درآمد تراشده افراد ۶۰ ساله و بالاتر به متوسط درآمد تراشده بقیه افراد جامعه ۹۴ درصد
سرانه تولید / درآمد ناخالص داخلی	شاخص استاندارد زندگی یک کشور است. در سطح کل کشور درآمد سرانه ناخالص یک کشور مدنظر است ۲۰۲۱۰ دلار
امید زندگی در ۶۰ سالگی	متوسط تعداد سال‌هایی که یک فرد ۶۰ ساله انتظار می‌رود زنده بماند ۲۱ سال
امید زندگی سالم در ۶۰ سالگی	متوسط تعداد سال‌هایی که انتظار می‌رود یک فرد ۶۰ ساله در سلامت کامل زندگی کند ۱۶ سال
بهزیستن روانشناختی نسبی	نسبت افراد ۵۰ ساله و بیشتر به افراد ۴۹-۳۵ ساله که احساس می‌کنند در زندگی خود هدفی مهم یا معناداری دارند ۹۹ درصد
میزان اشتغال سالمندان	درصد جمعیت ۶۴-۵۵ ساله که شاغل هستند ۳۴ درصد
میزان تحصیلات سالمندان	درصد جمعیت سالمندان ۶۰ ساله و بیشتر با تحصیلات راهنمایی یا بالاتر ۲۴ درصد
ارتباطات اجتماعی	درصد افراد ۵۰ ساله و بالاتر که هنگام مشکلات، بستگان یا دوستانی دارند که می‌توانند روی آنها حساب کنند ۵۷ درصد
امنیت فیزیکی	درصد افراد ۵۰ ساله و بالاتر که تنهایی هنگام پیاده‌روی در شب در شهر یا محله زندگی‌شان احساس امنیت دارند ۷۰ درصد
آزادی مدنی	درصد افراد ۵۰ ساله و بالاتر که از آزادی انتخاب در زندگی‌شان رضایت دارند ۶۶ درصد
دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	درصد افراد ۵۰ ساله و بالاتر که از سیستم حمل‌ونقل عمومی رضایت دارند ۷۲ درصد

فیزیکی، آزادی مدنی و میزان دسترسی به حمل‌ونقل عمومی سنجش و اندازه‌گیری شده است. مولفه ارتباطات اجتماعی براساس داشتن دوستان، بستگان و آشنایانی که بتوان در مواقع مواجهه با مشکلات (نیاز به پول، وسیله نقلیه، ضمانت وام، مسائل خانوادگی و بیماری) روی آنها حساب کرد، اندازه‌گیری می‌شود. براساس تحلیل داده‌های پیمایش ملی سرمایه اجتماعی در ایران، ۵۷ درصد سالمندان بستگان یا دوستانی دارند که می‌توانند هنگام مشکلات روی آنها حساب کنند. همچنین، حدود ۷۱ درصد سالمندان از پیاده‌روی تنهایی هنگام شب در شهر یا محله زندگی‌شان احساس امنیت دارند. حدود ۶۶ درصد از آزادی‌های مدنی رضایت داشته و در نهایت، ۷۲ درصد سالمندان از سیستم حمل‌ونقل عمومی در شهر یا محله خود احساس رضایت دارند.

رتبه ۶۴ کیفیت زندگی سالمندان ایرانی بین ۹۷ کشور

در مطالب پیشین گفته شد که «گزارش جهانی دیده‌بان سالمندی» یا (GlobalAgeWatchIndex) از طریق چهار بعد کلیدی شامل امنیت درآمدی، وضعیت سلامت، قابلیت‌توانمندی و مناسب‌سازی جوامع و محیط، وضعیت کمی و کیفی زندگی سالمندان را اندازه‌گیری می‌کند. در آخرین گزارش از سری گزارش‌های «دیده‌بان سالمندی»، سالمندان کشور سوئیس به لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی در رتبه اول، نروژی‌ها در رتبه دوم و سالمندان سوئدی نیز در رتبه سوم قرار دارند. پس از این سه کشور، سالمندان کشورهای آلمان، کانادا، هلند، ایسلند، ژاپن، آمریکا و انگلستان نیز به ترتیب در رتبه چهارم تا دهم قرار دارند. همچنین در این رتبه‌بندی، سالمندان ۱۰ کشور عراق، اوگاندا، رواندا، زامبیا، تانزانیا، پاکستان، فلسطین، موزامبیک، مالاوی و افغانستان به ترتیب در رتبه‌های ۸۸ تا ۹۷ جای گرفته‌اند که در میان ۹۷ کشور دارای پایین‌ترین سطح کیفیت زندگی هستند.

گزارش مذکور در آخرین مطالعه خود گرچه از ارزیابی وضعیت ۹۶ کشور پرداخته و ایران در این لیست نیست، اما اگر داده‌های آماری این شاخص را که بازوی پژوهشی صندوق بازتنسنگی کشوری محاسبه کرده با نتایج گزارش مذکور تطبیق دهیم، مشخص می‌شود ایران در شاخص امنیت درآمد رتبه ۶۵ را در بین ۹۷ کشور دارد، در شاخص وضعیت سلامت در رتبه ۴۳، در شاخص قابلیت‌توانمندی (میزان اشتغال و دستیابی تحصیلی افراد سالمند) رتبه ۸۸ و در شاخص مناسب‌سازی محیط نیز رتبه ۴۹ را در میان ۹۷ کشور خواهد داشت. با این حساب، ایران در شاخص دیده‌بان سالمندی در میان ۹۷ کشور مورد ارزیابی، در رتبه ۶۴ و بالاتر از کشورهای همچون بلاروس، صربستان، بنگلادش، مونتنگرو، پاراگوئه، نیپال و هند قرار می‌گیرد.

وضعیت بحرانی ۱۴ صندوق بازتنسنگی در سال‌های آتی

گفته شد که براساس برآوردها، جمعیت سالمند کشور از حدود ۵/۶ میلیون نفر در سال ۱۳۹۸ با افزایش ۲/۷ برابری به ۱۵/۲ میلیون نفر در سال ۱۴۲۵ خواهد رسید. افزایش سه برابری جمعیت بالای ۶۵ سال در کنار افرادی که از سن پایین‌تر از ۶۵ سال بازنشسته می‌شوند، به این معنی است که طی ۲۶ سال آتی تعداد بازنشستگان کشور در همین حدود یعنی ۲/۷ برابر تا سه برابر افزایش خواهند یافت. این موضوع از این منظر دارای اهمیت است که صندوق بازتنسنگی و بیمه‌ها که ماهانه مبالغ قابل‌توجهی حق بیمه از بیمه‌شدگان دریافت می‌کنند، باید برای چنین رخدادی آمادگی کامل داشته باشند. اما بررسی‌ها نشان می‌دهد این آمادگی با شرایط فعلی قابل‌تصور نیست و ممکن است در دهه‌های آتی جمعیت دهه ۶۰ که به سن بازنشستگی می‌رسند، همانند سال‌های تحصیل، سال‌های کنکور و... در زمان نیز با چالش مشکلات ناشی از کمبود منابع مالی صندوق‌های بازتنسنگی زندگی به کام آنها تلخ شود.

در این خصوص یکی از شاخص‌هایی که وضعیت صندوق‌های بیمه‌ای را به خوبی تریسیم می‌کند، شاخص نسبت پشتیبانی است. براساس تعاریف بین‌المللی، شاخص نسبت پشتیبانی عبارت است از تقسیم تعداد بیمه‌شدگان اصلی بر تعداد مستمری‌بگیران برحسب پرونده. طبق پژوهش‌های انجام شده، اگر شاخص پشتیبانی به کمتر از ۱/۳ نفر تقلیل پیدا کند، صندوق‌های بازتنسنگی قادر نخواهند بود براساس منابع نقدی حاصل از دریافت حق بیمه به تعهدات قانونی خود عمل کنند و اگر این شاخص از ۱/۳ نفر کمتر شود، پرداخت تمامی تعهدات به‌ویژه بدهی‌های دولت نیز کفاف مصارف صندوق‌های بازتنسنگی را نخواهد داد. در این زمینه بررسی‌های آماری نشان می‌دهد از ۱۶ صندوق بازتنسنگی کشور (به جز دو صندوق تأمین اجتماعی نیروهای مسلح و صندوق کارکنان وزارت اطلاعات)، فقط نسبت پشتیبانی دو صندوق وکلای دادگستری و روستاییان و عشایر نیز در شرایط مطلوب بوده، نسبت پشتیبانی در صندوق سازمان تأمین اجتماعی ۴/۷ نفر است، در یک صندوق (صندوق بیمه ایران) نسبت پشتیبانی حدود سه درصد و در ۱۰ صندوق دیگر این نسبت کمتر از عدد دو است. همچنین این نسبت در یکی از بزرگ‌ترین صندوق‌های یعنی صندوق بازتنسنگی کشوری نیز کمتر از یک درصد (۰/۷) است. یعنی در همین صندوق که بازنشستگان نهادهای دولتی از آن ارتزاق می‌کنند، به ازای یک بازنشسته، کمتر از یک نفر بیمه می‌پردازد. آماری از دو صندوق وابسته به نیروهای مسلح وجود ندارد، اما به نظر می‌رسد با توجه به کمک‌های دولتی به این صندوق‌ها در بودجه سالانه، این صندوق‌ها نیز در شاخص نسبت پشتیبانی وضعیت چندان مطلوبی نداشته باشند. وضعیت مذکور بیانگر این است که در حال حاضر گرچه کسری صندوق‌های بازتنسنگی را دولت با منابع بودجه تأمین می‌کند، اما سیاستگذار نباید نسبت به این موضوع بی‌تفاوت باشد و لازم است منابع سرمایه‌گذاری صندوق‌ها به‌صورت کارا به کار گرفته شده و فکری برای آینده‌شود.

ردیف	نام صندوق	تعداد بیمه‌شده‌های اصلی	نسبت پشتیبانی (با لحاظ تعداد پرونده مستمری‌بگیران)
۱	سازمان تأمین اجتماعی	۱۴,۱۶۱,۶۵۳	۴,۷
۲	صندوق بازتنسنگی کشوری	۱,۱۲۷,۸۳۰	۰,۷
۳	صندوق بانک‌ها	۱۶۳,۸۰۰	۱,۶
۴	صندوق صنعت نفت	۹۳,۸۰۰	۱,۳
۵	صندوق فولاد	۹,۱۵۰	۰,۱
۶	صندوق روستاییان و عشایر	۱,۱۲۰,۳۶۲	۹,۰
۷	صندوق بانک مرکزی	۲۰,۴۰۰	۰,۶
۸	صندوق وکلای دادگستری	۲۸,۷۰۰	۴۲,۸
۹	صندوق صداوسیما	۱۳,۱۰۰	۱,۰
۱۰	صندوق هواپیمایی هما	۱۳,۹۰۰	۱,۵
۱۱	صندوق شهرداری تهران	۱۱,۵۰۰	۱,۲
۱۲	صندوق آینده‌ساز	۱۰,۹۰۰	۲,۶
۱۳	صندوق بیمه ایران	۴,۶۰۰	۳,۱
۱۴	صندوق ملی مس ایران	۱۹۰	۰,۱
۱۵	صندوق بنادر و کشتیرانی	۱,۳۰۰	۰,۶
۱۶	صندوق بیمه مرکزی کل	۲۶۱	۱,۳